

**Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**
**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**
Рівненський державний гуманітарний університет
**Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**
**Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

**VIII Всеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція
м. Тернопіль, 25-26 квітня 2024 р.**

Тернопіль – 2024

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ / Матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції – ТНПУ
ім. В. Гнатюка, 25-26 квітня 2024 р. – 247 с.

Матеріали у збірнику Всеукраїнської конференції представлені у авторській редакції.
За зміст наукової публікації відповідальність несе автор.

Рекомендовано до друку вченою радою інженерно-педагогічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка протокол № 10 від 21 травня 2024 р.

© ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024

Четверик В.К.

викладач, доктор філософії зі спеціальності «Філологія»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
chetverik.victor@gmail.com

СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Високий рівень глобалізаційних процесів у галузі економіки та культури, розвиток академічної мобільності, міжнародних відносин і технологій вимагають від фахівців різних галузей умінь та навичок ефективного спілкування іноземною мовою. Саме тому зараз формування іншомовної комунікативної компетентності – обов’язковий освітній компонент багатьох освітніх програм. Знання іноземної мови на достатньому чи високому рівні відкриває перед здобувачами додаткові можливості в професійному й особистому житті. Проте складні умови навчання, дистанційні та змішані форми навчання, обмежена кількість годин на вивчення іноземної мови формують низку викликів перед сучасними викладачами, які ускладнюють навчальний процес. Зі свого боку, це спонукає до пошуків нових підходів до навчання здобувачів, адаптації навчальних матеріалів, використання інноваційних ресурсів та мультимедійних інструментів [4], які сприяють вирішенню низки проблем.

Окремо варто зазначити, що сучасна освітня галузь характеризується перманентними трансформаціями методів і підходів до організації процесу навчання, які, зі свого боку, зумовлені низкою чинників, зокрема, активним розвитком інформаційних та цифрових технологій. Цифровізація освітньої галузі прослідковується на рівні імплементації цифрових технологій у всі освітні ланки [1] (від управління освітніми процесами до самостійного навчання здобувачів).

З огляду на зазначені аспекти, можна зробити припущення про необхідність постійного вдосконалення методів і підходів до організації освітнього процесу, а також активного впровадження цифрових технологій. Такий підхід дасть змогу підвищити якість процесу розвитку складників іншомовної комунікативної компетентності та забезпечити готовність фахівців до викликів сучасності. Отже, сучасна освітня галузь активно імплементує інформаційні та цифрові інструменти й ресурси, які поступово переходять із розряду допоміжних та стають основними засобами в організації навчального процесу. Вони якісно сприяють індивідуалізації навчання, розвитку креативності та критичного мислення учнів, а також підтримують взаємодію між учнями та викладачами незалежно від їхнього фізичного розташування. Такий підхід допомагає забезпечити високий рівень ефективності навчання та підготовки фахівців до сучасних викликів.

У галузі розвитку іншомовної комунікативної компетенції особливий інтерес презентує поєднання традиційних методик навчання з інноваційними цифровими технологіями. Найбільш актуальними серед інноваційних цифрових інструментів зараз є ресурси зі штучним інтелектом, які поступово стають широко розповсюдженими та загальнодоступними [2]. Так, зазначимо, що науковці та методисти акцентують увагу на тому, що імплементация штучного інтелекту в процес опанування мови та, зокрема, іншомовної лексики, може мати значний потенціал для позитивної трансформації традиційних підходів до навчання [3; 5]. Проте цей напрям усе ще потребує детального вивчення та опису.

Особливий потенціал у галузі навчання та вивчення іноземних мов мають інструменти, робота яких базується на можливостях генеративних моделей штучного інтелекту та великих мовних моделей (англ. large language model, LLM). Такі моделі штучного інтелекту в процесі свого розроблення та розвитку «навчаються» на великих об'ємах текстових даних, корпусах текстів, а тому спроможні генерувати тексти різної тематики та стилістики на основі того чи того контексту або запиту користувача. Це робить такі інструменти корисними та ефективними для вивчення іноземних мов, розвитку комунікативних навичок або опрацювання мовних / текстових даних. Їхній функціонал можна використовувати для створення мовних вправ та завдань для самостійного навчання здобувачів. Ці інноваційні ресурси можуть допомогти створювати різноманітні вправи, текстові завдання, тести для вивчення мови, та адаптації навчальних матеріалів з урахуванням індивідуальних потреб та рівня знань здобувача.

Найбільшу популярність серед інструментів, які експлуатують можливості штучного інтелекту мають чат-боти, які можуть «комунікувати» з користувачем, використовуючи природні мови. Зокрема, це *ChatGPT*, який розробляється компанією OpenAI, сервіс *Copilot* від корпорації Microsoft (та OpenAI) та *Gemini* від Google AI. Ці чат-боти мають схожий функціонал та можливості, а загальна їхня мета полягає в створенні ефективного інструменту комунікації з користувачами за допомогою штучного інтелекту. Вони надають можливість швидко та зручно отримувати необхідну інформацію або виконувати різні завдання, що робить їх популярними серед користувачів та різних галузей промисловості.

Отож, з огляду на специфіку роботи зазначених моделей штучного інтелекту та функціонал чат-ботів, які використовують можливості штучного інтелекту, можна зробити припущення, що на теперішньому етапі використання таких ресурсів у галузі навчання іноземних мов є перспективним та ефективним напрямом у іншомовній підготовці здобувачів різних професійних галузей. Зокрема, чат-боти можна використовувати насамперед для адаптації автентичних навчальних матеріалів відповідно до рівня знань здобувачів та рівня розвитку їхніх мовних навичок. Такі можливості, безумовно, можуть стати в нагоді викладачам у процесі підготовки до занять. Сервіси за користувацьким запитом можуть допомогти спростити або ускладнити лексичний складник тексту; збагатити текст професійно-орієнтованими лексичними одиницями, адаптувати текст відповідно до тематики занять або інтересів здобувачів чи професійного спрямування академічної групи. Наприклад, якщо надати конкретний текст, то за запитом «*Can you simplify this article for beginner English learners?*» сервіс може спростити автентичний текст, замінити складні лексичні одиниці більш

простими еквівалентами або синонімами, скоротити речення або полегшити синтаксичні конструкції. Додатково в запиті можна вказати рівень володіння мовою (наприклад, A1, A2, B1, B2, C1, C2) або описати його конструкціями «*for young children*», «*for high school students*» або «*for professionals*», наприклад: «*Can you modify this text to focus on vocabulary and idioms for ESL learners at the B2 level*». Для збагачення текстового фрагменту певними лексичними одиницями або висловами можна використати такий запит: «*Please add common lexical units / idiomatic expressions to this text / dialogue*».

Додатково можливості таких ресурсів можна використовувати для генерації широкого спектру текстів тієї чи тієї тематики, які включають у себе певні лексичні одиниці; створення граматичних вправ із тієї чи тієї теми. При самостійному опрацюванні здобувачем певної лексико-граматичної теми чат-бот може стати своєрідним персональним ментором, оскільки може надавати миттєвий зворотній зв'язок, формувати відповіді на запитання, перевірити текст чи вправу, надати коментар щодо помилок, запропонувати коректні мовні шаблони тощо.

Загалом для опанування лексичного складника іноземної мови чат-боти можуть стати ефективним інструментом та запропонувати широкий спектр можливостей, зокрема можуть: сформувані тематичні лексичні списки певної тематики (наприклад, «*Give me a list of words related to technology [or specific topic]*»); надати детальне пояснення щодо семантичного значення лексичної одиниці та надати текстовий контекст, у якому функціонує та чи та одиниця; пояснити нюанси використання тих чи тих слів / конструкцій (наприклад, «*What is the difference between 'effective' and 'efficient'*»); сформувані тестові завдання для перевірки опанування певної теми; допомогти дібрати лексику, пов'язану з конкретними комунікативними ситуаціями, як-от: співбесіди, бронювання місць або відвідування конференції тощо; перевірити готовий текст на наявність помилок або надати рекомендації щодо його збагачення певними лексичними одиницями або висловами.

Отож, ресурси зі штучним інтелектом, зокрема, чат-боти, можуть стати ефективним допоміжним інструментом для опанування іноземної мови, зокрема, й її лексичного складника, оскільки здатні сприяти організації адаптивного підходу до навчання; створювати персоналізовані навчальні матеріали відповідно до певних вимог, рівня знань тощо; допомагати здобувачам у підготовці до складання мовних тестів та міжнародних мовних іспитів; сприяти розширенню словникового запасу; надавати миттєвий зворотній зв'язок і т. ін.

Проте варто також мати на увазі, що наукові розвідки в цьому напрямі привертають увагу й до проблем, які можуть виникати в процесі активного використання штучного інтелекту в галузі освіти. Насамперед увага акцентується на технологічних, інформаційних, методичних, психологічних проблемах та питаннях академічної доброчесності щодо використання штучного інтелекту в освітній та академічній галузі.

Незважаючи на високий рівень популярності зазначених у розвідці ресурсів та штучного інтелекту загалом, їхній потенціал ще недостатньо детально описаний методикою навчання іноземних мов, що робить перспективними подальші дослідження та розроблення методологій використання штучного інтелекту в галузі навчання іноземних мов. Додаткові дослідження допоможуть зрозуміти, як найкращим чином інтегрувати такі технології в освітні процеси для максимізації їхнього лінгводидактичного потенціалу та підвищення якості навчання іноземних мов.

Список використаних джерел:

1. Веретюк Т. Цифровізація в підготовці іноземних здобувачів (в курсі «Українська мова як іноземна»): огляд інструментів. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молод. вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка*. Дрогобич : Гельветика, 2023. Вип. 70, т. 1. С. 296–303. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13995> (дата звернення: 14.04.2024).
2. Четверик В. К. Можливості ресурсів зі штучним інтелектом (Artificial Intelligence) у навчанні англійської мови. *Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 22 лют. 2024 р. Харків, 2024*. С. 269–274. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14258> (дата звернення: 14.04.2024).
3. A pilot study of students' behavioral intention to use AI for language learning in higher education / M. Chen et al. *2021 International Symposium on Educational Technology (ISET)*. 2021. P. 182-184.

4. Chetveryk V. Multimedia Resources in Foreign Language Learning for Intercultural Competence Development. Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference “Learning & Teaching: after War and during Peace”. Kharkiv, 2023. P. 36–37. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13255> (date of access: 18.04.2024).
5. Semerikov S. O., Striuk A. M., Shalatska H. M. AI-assisted language education: critical review. *Educational Dimension*. 2021. Vol. 4. P. 1–7. URL: <https://doi.org/10.31812/ed.623> (date of access: 18.04.2024).